

## **CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ**

SEKRETARIAT  
OŚRODEK INFORMACJI

629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04  
693 - 46 - 92, 625 - 76 - 23

UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT.24  
00 - 503 W A R S Z A W A  
TELEFAX 629 - 40 - 89

INTERNET

<http://www.cbos.pl>

E-mail: [sekretariat@cbos.pl](mailto:sekretariat@cbos.pl)

BS/83/2005

### **CZY POLSKA WYGRAŁA WOJNĘ?**

KOMUNIKAT Z BADAŃ

WARSZAWA, MAJ 2005

PRZEDRUK MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH  
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

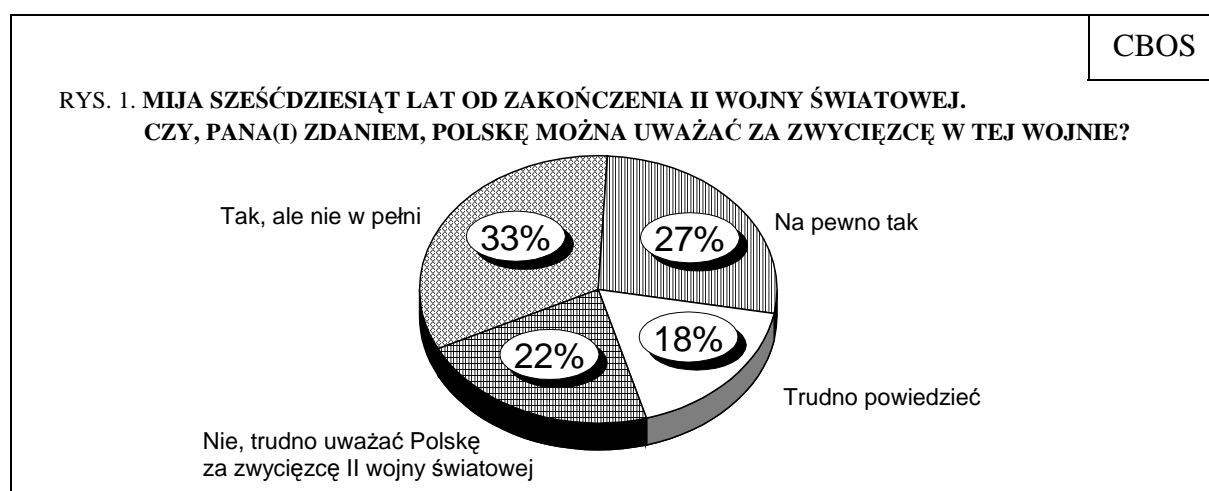


Znak jakości przyznany CBOS przez Organizację Firm Badania Opinii i Rynku  
22 października 2004 roku

Mija już sześćdziesiąt lat od zakończenia II wojny światowej. Wojna ta zaczęła się od ataku Niemiec na Polskę pierwszego września 1939 roku, po którym siedemnastego września nastąpił atak ZSRR. Przez cały czas trwania tej wojny polskie siły zbrojne były znaczącym uczestnikiem koalicji antyhitlerowskiej.

Z okazji rocznicy zakończenia wojny dziewiątego maja w Moskwie odbędą się uroczystości z udziałem kilkudziesięciu przywódców państw i szefów rządów, jednak zapowiedź uczestniczenia w nich prezydenta Aleksandra Kwaśniewskiego wzbudziła w kraju liczne kontrowersje<sup>1</sup>. Przeciwnicy udziału prezydenta w moskiewskich uroczystościach wskazują przede wszystkim na to, że pokonanie hitlerowskich Niemiec w 1945 roku nie przyniosło Polsce pełnej suwerenności, pozostawiając ją na następne ponad czterdzieści lat w imperium radzieckim. Jedną z konsekwencji tego stanu rzeczy było także narzucenie Polsce ustroju komunistycznego. Trudno więc uznać za zwycięzcę w wojnie kraj, który po jej zakończeniu pozostał pod obcym panowaniem i z narzuconym ustrojem.

W kwietniowym badaniu<sup>2</sup> sondowaliśmy opinie respondentów na ten temat. Zadaliśmy pytanie, czy Polskę można uważać za zwycięzcę w II wojnie światowej, prosiliśmy też o uzasadnienie stanowiska zajętego w tej sprawie.



<sup>1</sup> Zob. komunikat CBOS „Opinie o udziale Prezydenta RP w uroczystościach 9 maja w Moskwie i stosunkach polsko-rosyjskich”, kwiecień 2005.

<sup>2</sup> Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (179) przeprowadzono w dniach 1-2 i 9-10 kwietnia 2005 roku na liczącej 1100 osób reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski.

Zaledwie nieco ponad jedna czwarta badanych (27%) nie ma wątpliwości, że Polska należy do zwycięzców II wojny światowej. Co więcej, ponad jedna piąta (22%) zajmuje stanowisko jednoznacznie przeciwne - że trudno byłoby zaliczyć Polskę do grona państw, które wygrały II wojnę światową. Stosunkowo najczęstsza jest opinia, że Polska wprawdzie należy do zwycięzców tej wojny, ale nie było to pełne zwycięstwo (33%).

Dwa czynniki - poglądy polityczne i wykształcenie - dość wyraźnie wpływają na zróżnicowanie opinii na ten temat. Poglądy lewicowe nieco bardziej niż pozostałe sprzyjają opinii, że Polskę można uważać za zwycięzcę II wojny światowej. W grupie badanych o takich poglądach co trzeci (34%) twierdzi tak bez zastrzeżeń, a dalsze 37% - z zastrzeżeniami. Tylko 19% jest zdania, iż trudno uznać, że Polska tę wojnę wygrała. Natomiast wśród respondentów o poglądach prawicowych prawie co czwarty (23%) nie ma wątpliwości, że Polska jest zwycięzcą w tej wojnie, co trzeci (33%) podziela taką opinię, ale z zastrzeżeniami, a 30% jest zdania, że Polskę trudno uważać za zwycięzcę II wojny.

Drugim czynnikiem różnicującym opinie w tej sprawie jest wykształcenie. Im wyższy jego poziom, tym częstsze stanowisko, iż było to zwycięstwo „niepełne” i że nie można wyniku tej wojny uznać za zwycięstwo Polski.

Tabela 1

Wykształcenie	Czy Polskę można uważać za zwycięzcę II wojny światowej?			
	Na pewno tak	Tak, ale nie w pełni	Nie, trudno uważać Polskę za zwycięzcę w tej wojnie	Trudno powiedzieć
	w procentach			
Podstawowe	31	28	14	27
Zasadnicze zawodowe	28	31	21	21
Średnie	26	37	25	12
Wyższe	20	40	33	7

Interesujące jest, że wiek na ogół nieznacznie różnicuje stanowiska w tej sprawie. Charakterystyczne są jednak różnice pomiędzy badanymi w wieku powyżej 65 lat, a więc tymi, którzy sięgają własną pamięcią do lat wojny - a przynajmniej do jej zakończenia - i najmłodszymi. Wśród najstarszych stosunkowo największą przewagę ma pogląd, że Polskę na pewno można uważać za zwycięzcę w II wojnie światowej. Z kolei wśród najmłodszych najbardziej wyraźnie dominuje opinia o niepełnym zwycięstwie.

Czym kierują się ankietowani formułując swoje stanowisko w kwestii, czy Polska jest czy nie jest zwycięzcą II wojny światowej? Odpowiednie pytanie zadaliśmy w formie otwartej, to znaczy takiej, w której badani sami spontanicznie formułują swoje wypowiedzi. Wypowiedzi te zostały następnie pogrupowane w szersze kategorie, obejmujące podobny charakter uzasadnień. Badani niejednokrotnie podawali argumentację złożoną, zawierającą elementy kwalifikujące się do dwóch lub nawet trzech kategorii, stąd odsetki nie sumują się do stu.

Tabela 2

Uzasadnienia poglądu, że Polskę na pewno można uważać za zwycięzcę II wojny światowej	Odsetki badanych, uważających, że Polska należy do zwycięzców	Odsetki ogółu badanych
„Walczyliśmy i zwyciężyliśmy” itp.	43	12
Odzyskaliśmy wolność, niepodległość, także: „mamy swój język, terytorium” itp.	32	9
Wnieśliśmy duży wkład w wojnę, „wojsko polskie walczyło na wszystkich frontach”	11	3
Uzasadnienie przez bohaterstwo Polaków i poniesione ofiary	8	2
Wypowiedzi odnoszące się do sytuacji dzisiejszej (np.: „bo jest Polska niezależna i zniszczyła komunizm”	5	1
Odzyskaliśmy Ziemię Zachodnie	2	(0,6)
Inna, bardzo różnorodna argumentacja	7	2
Trudno powiedzieć	8	2
N=100%	296	1100

Uzasadnienia poglądu, że Polskę bez wątpliwości można uważać za zwycięzcę II wojny światowej, to wypowiedzi wskazujące na fakt, że walczyliśmy po stronie, która wygrała (ponad dwie piąte zwolenników tego poglądu, ponad jedna dziesiąta ogółu badanych) bądź też odnoszące się do wyzwolenia spod okupacji niemieckiej, podnoszące fakt, że po wojnie znowu istniało państwo polskie (jedna trzecia zwolenników tego poglądu, co dziesiąty spośród ogółu badanych). Ponadto zwracają uwagę jeszcze dwa typy argumentacji: należymy do zwycięzców, bo wnieśliśmy duży wkład w wojnę, oraz należy nam się to miano, gdyż ponieśliśmy duże ofiary.

Pierwszy rodzaj argumentacji częściej pojawia się u badanych z wykształceniem podstawowym i zasadniczym zawodowym (blisko połowa tych kategorii) niż ze średnim lub wyższym (około jednej trzeciej). Drugi rodzaj argumentacji najczęściej wysuwają osoby z wykształceniem wyższym, uważające, że bez wątpienia Polska należy do zwycięzców

II wojny (ale przypomnijmy, że w tej kategorii wykształcenia tego zdania jest tylko co piąty badany).

Stanowisko, że Polskę „nie w pełni” można uważać za zwycięzcę w II wojnie światowej, uzasadniane jest przede wszystkim uzależnieniem od ZSRR, „drugą okupacją” (niemal co trzeci reprezentujący takie stanowisko). Znacznie rzadziej wymieniane jest narzucenie niechcianego ustroju. Często pojawiają się też stwierdzenia, że wprowadzie „pokonaliśmy Niemców”, „odzyskaliśmy niepodległość”, ale...

Stosunkowo często stanowisko to jest uzasadniane krytyczną oceną obecnej sytuacji Polski. Są to wypowiedzi typu „nadal w Polsce jest źle”, „żyje się ciężko”. W niektórych przypadkach wypowiedzi takie dotyczą też konsekwencji strat, zniszczeń wojennych dla obecnego stanu gospodarki kraju. Najczęściej jednak badani nie wskazują na taki związek, poprzestając na negatywnej ocenie obecnej sytuacji.

Tabela 3

Uzasadnienia poglądu, że Polskę „nie w pełni” można uważać za zwycięzcę II wojny światowej	Odsetki badanych, uważających, że Polska „nie w pełni” należy do zwycięzców	Odsetki ogółu badanych
Wypowiedzi dotyczące uzależnienia od ZSRR, „drugiej okupacji”	31	10
„Odzyskaliśmy niepodległość, ale...”, „pokonaliśmy Niemców, ale...” itp.	18	6
Wypowiedzi odnoszące się do sytuacji dzisiejszej	9	4
Wypowiedzi o narzuconym ustroju, a także: „mieliśmy nie to, co byśmy chcieli”	7	3
Stwierdzenia, że Polska została oszukana, zdradzona, wymieniające Jałtę	7	3
Wypowiedzi o poniesionych ofiarach, zniszczeniach	7	2
Wypowiedzi na temat utraty ziem na wschodzie, niekorzystnej, niesprawiedliwej zmiany granic	5	2
Stwierdzenia, że osiągnęliśmy za mało lub nic	3	1
Inne	7	2
„Inni wnieśli większy wkład”, „sami nie wygralibyśmy”	11	3
Trudno powiedzieć	9	3
N=100%	364	1100

Argumentacja poglądu negującego zaliczanie Polski do grona zwycięzców II wojny światowej jest niemal taka sama jak poglądu o „niepełnym” zwycięstwie. Jest to zrozumiałe - powody w jednym i drugim przypadku są bardzo zbliżone. Różnica polega przede wszystkim na znaczeniu, jakie się im przypisuje. Najczęściej wymienianym argumentem jest sytuacja polityczna Polski po wojnie: „druga okupacja”. Rzadziej pojawia się sprawa narzuconego ustroju. Podobnie jak przy argumentacji stanowiska umiarkowanego krytycznego w tej sprawie, tak i w tym przypadku stosunkowo często spotykamy odniesienia do dzisiejszej sytuacji kraju. Ponadto stosunkowo często stwierdzano, że Polska poniosła wielkie - w tym przypadku można to czytać jako „zbyt wielkie” - ofiary. Zwraca też uwagę argument, że ci, co przegrali, „teraz żyją lepiej”.

Tabela 4

Uzasadnienia poglądu, że „trudno uważać Polskę za zwycięzcę II wojny światowej”	Odsetki badanych, uważających, że Polska nie należy do zwycięzców	Odsetki ogółu badanych
Wypowiedzi dotyczące uzależnienia od ZSRR, „drugiej okupacji”	43	9
Wypowiedzi odnoszące się do dzisiejszej sytuacji Polski	14	3
Wypowiedzi o poniesionych ofiarach, zniszczeniach	14	3
Osiągnęliśmy za mało lub nic	10	2
Stwierdzenia, że Polska została oszukana, zdradzona, wymieniające Jałtę	9	2
„Bo ci, co przegrali, teraz żyją lepiej”, także wypowiedzi dotyczące niezafatwionych odszkodowań	8	2
Wypowiedzi o narzuconym ustroju, także „mieliśmy nie to, co byśmy chcieli”	7	2
Wypowiedzi na temat utraty ziem na wschodzie, niekorzystnej, niesprawiedliwej zmiany granic	3	1
Inne	6	2
Inni wnieśli większy wkład, „sami nie wygralibyśmy”	5	1
Trudno powiedzieć	5	4
N=100%	236	1100



Zasadnicza argumentacja stanowiska w sprawie, czy Polska jest czy nie jest zwycięzcą II wojny światowej, sprowadza się do kwestii dość oczywistej - oceny powojennego czterdziestopięciolecia, oceny PRL. Jeśli bowiem uznamy PRL za normalne państwo polskie, to Polskę zaliczamy do grona zwycięzców. Jeśli nie, to możliwe są dwa stanowiska: umiarkowane - byliśmy zwycięzcą, ale..., oraz radykalne - wyszliśmy z tej wojny przegrani.

Warto tu zwrócić uwagę na pewien szczegół: to, że Polska poniosła w trakcie II wojny światowej wielkie ofiary, może być argumentem zarówno w sensie pozytywnym (zwycięstwa), jak i negatywnym (przegranej). Najczęściej jednak jest argumentem tych, którzy mówią o przegranej.

Opracował

Michał STRZESZEWSKI



## A N E K S

Tabela 1. Mija sześćdziesiąt lat od zakończenia II wojny światowej. Czy, Pana(i) zdaniem, Polskę można uważać za zwyciężcę w tej wojnie?

(%)

	Na pewno tak	Tak, ale nie w pełni	Nie	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	27	33	22	18	1099
Płeć					
Mężczyźni	26	30	29	15	523
Kobiety	28	36	15	21	576
Wiek					
18-24 lat	26	40	17	17	170
25-34	25	33	28	14	209
35-44	24	36	20	20	176
45-54	30	32	24	14	229
55-64	24	33	21	21	134
65 lat i więcej	31	25	19	25	181
Miejsce zamieszkania					
Wieś	30	29	18	24	399
Miasto do 20 tys.	25	32	21	22	136
20-100 tys.	31	32	20	17	213
101-500 tys.	22	41	24	13	211
501 tys. i więcej mieszk.	23	36	34	7	139
Wykształcenie					
Podstawowe	31	28	14	27	318
Zasadnicze zawodowe	28	31	21	21	279
Średnie	26	37	25	12	382
Wyższe	20	40	33	7	120
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	27	42	25	6	68
Prac.umysł.niż.szczebła	27	44	21	8	110
Pracownicy fiz.- umysł.	27	36	24	13	84
Robotnicy wykwalifikowani	18	25	35	22	98
Robotnicy niewykwalifik.	39	22	12	26	50
Rolnicy	26	33	17	24	58
Pracujący na własny rach.	23	33	41	3	27
Bierni zawodowo					
Renciści	32	23	18	26	122
Emeryci	30	29	18	23	231
Uczniowie i studenci	22	48	22	8	67
Bezrobotni	23	36	25	16	129
Gospodynie domowe i inni	29	33	10	28	54
Pracuje w:					
inst. państw., publicznej	25	41	22	12	151
spółce właścicieli					
prywatnych i państwa	25	39	23	13	83
sekt. pryw. poza rolnict.	28	30	29	13	208
prywatnym gosp. rolnym	23	33	19	24	57
Dochody na jedną osobę					
Do 300 zł	28	32	21	19	163
301-500	28	33	18	20	197
501-900	27	33	24	15	257
901-1200	28	38	27	7	85
Powyżej 1200 zł	15	49	33	2	69
Ocena własnych war. mater.					
Złe	27	29	25	19	375
Średnie	26	33	20	21	444
Dobre	29	38	21	13	278
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	20	41	18	21	110
Raz w tygodniu	30	32	18	20	555
1-2 razy w miesiącu	24	32	24	20	173
Kilka razy w roku	28	33	27	12	177
W ogóle nie uczestniczy	25	35	34	7	81
Poglądy polityczne					
Lewica	34	37	19	10	138
Centrum	29	38	22	11	304
Prawica	23	33	30	13	321
Trudno powiedzieć	26	27	14	33	334

Tabela 2. Uzasadnienia poglądu, że Polskę na pewno można uważać za zwycięzcę II wojny światowej **wśród badanych twierdzących, że Polska należy do zwycięzców.** 1 - „Walczyliśmy i zwyciężyliśmy” itp.; 2 - Odzyskaliśmy wolność, niepodległość, także : „mamy swój język, terytorium” itp.; 3 - Wnieśliśmy duży wkład w wojnę, „wojsko polskie walczyło na wszystkich frontach”; 4 - Uzasadnienie przez bohaterstwo Polaków i poniesione ofiary; 5 - Pozostałe wypowiedzi; 6 - Trudno powiedzieć

	1	2	3	4	5	6	Liczba osób
Ogółem	43	32	11	8	14	8	296
Płeć							
Mężczyźni	43	31	12	10	11	8	137
Kobiety	43	33	11	7	16	9	159
Wiek							
18-24 lat	38	37	7	6	18	14	43
25-34	39	34	10	4	8	12	52
35-44	47	20	3	7	19	11	42
45-54	43	34	13	6	16	6	70
55-64	40	30	19	16	9	9	33
65 lat i więcej	47	33	16	14	14	2	56
Miejsce zamieszkania							
Wieś	47	27	10	9	14	10	118
Miasto do 20 tys.	37	32	6	11	21	12	34
20-100 tys.	44	38	18	8	10	3	66
101-500 tys.	42	26	16	6	12	10	46
501 tys.i więcej mieszk.	31	44	0	6	17	8	32
Wykształcenie							
Podstawowe	47	34	6	7	11	12	98
Zasadnicze zawodowe	47	29	14	9	13	6	76
Średnie	37	29	16	9	18	6	97
Wyższe	33	42	5	9	16	13	24
Grupa społ.-zaw. pracujący							
Kadra kier., inteligencja	24	46	6	6	28	8	18
Prac.umysł.niż.szczebła	28	38	9	5	14	9	30
Pracownicy fiz.- umysł.	38	27	4	0	16	19	22
Robotnicy wykwalifikowani	35	50	13	5	5	9	18
Robotnicy niewykwalifik.	45	27	12	4	9	10	19
Rolnicy	68	11	13	5	15	6	15
Pracujący na własny rach.	37	13	22	32	18	0	6
Bierni zawodowo							
Renciści	49	33	10	14	18	0	39
Emeryci	45	33	17	12	9	6	68
Uczniowie i studenci	37	38	7	7	6	20	15
Bezrobotni	47	27	7	5	7	13	29
Gospodynie domowe i inni	51	18	14	7	40	8	16
Pracuje w:							
inst. państw., publicznej	39	38	7	4	12	10	38
spółce właścicieli							
prywatnych i państwa	15	51	13	0	18	8	21
sekt. pryw. poza rolnict.	41	28	10	8	12	11	58
prywatnym gosp. rolnym	63	12	7	6	18	7	13
Dochody na jedną osobę							
Do 300 zł	49	25	6	10	16	6	46
301-500	39	40	5	3	13	12	55
501-900	45	39	14	9	13	6	70
901-1200	34	28	18	5	22	6	24
Powyżej 1200 zł	16	33	21	37	0	14	11
Ocena własnych war. mater.							
Złe	47	29	10	8	19	7	100
Średnie	45	28	11	7	11	11	115
Dobre	34	40	13	10	12	6	79
Udział w prakt. religijnych							
Kilka razy w tygodniu	41	26	8	13	37	5	22
Raz w tygodniu	41	31	11	8	14	9	163
1-2 razy w miesiącu	50	27	9	2	10	14	41
Kilka razy w roku	47	38	13	10	10	4	49
W ogóle nie uczestniczy	33	43	17	19	0	5	20
Poglądy polityczne							
Lewica	43	22	13	9	17	3	47
Centrum	40	36	12	5	13	8	88
Prawica	39	37	7	6	14	10	74
Trudno powiedzieć	48	29	13	13	13	10	87



Tabela 3. Uzasadnienia poglądu, że Polskę „nie w pełni” można uważać za zwyciężcę II wojny światowej **wśród badanych twierdzących, że Polska „nie w pełni” należy do zwycięzców.** 1 - „Odzyskaliśmy niepodległość, ale...”, także „braliśmy udział w wojnie”, wnieśliśmy duży wkład” itp.; 2 - Niepełna suwerenność, „druga okupacja”; 3 - Niechciany ustrój; 4 - Polska została oszukana, zdradzona; Jałta; 5 - Ofiary, zniszczenia; 6 - Osiągnęliśmy za mało lub nic; 7 - Inni też przyczynili się do zwycięstwa; 8 - Utrata ziem na wschodzie, niekorzystna zmiana granic; 9 - Ci, co przegrali, teraz żyją lepiej

(%)

	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Ogółem	18	31	7	7	7	3	10	5	4
Płeć									
Mężczyźni	15	34	8	11	5	3	8	9	6
Kobiety	20	28	7	5	8	3	12	2	3
Wiek									
18-24 lat	21	20	4	5	14	3	11	8	4
25-34	18	28	13	7	5	3	9	4	5
35-44	14	40	9	2	5	3	14	2	3
45-54	15	31	8	12	5	3	10	5	9
55-64	21	34	5	14	4	5	12	6	4
65 lat i więcej	21	35	4	6	7	3	7	6	0
Miejsce zamieszkania									
Wieś	14	27	7	3	12	4	12	4	1
Miasto do 20 tys.	23	25	5	11	8	3	5	4	6
20-100 tys.	27	32	4	8	4	3	10	7	8
101-500 tys.	13	35	8	8	4	4	11	2	6
501 tys. i więcej mieszk.	18	37	13	13	2	0	10	11	2
Wykształcenie									
Podstawowe	19	27	3	4	9	3	11	3	4
Zasadnicze zawodowe	14	35	5	4	8	3	7	3	8
Średnie	19	29	8	10	6	3	12	6	3
Wyższe	19	37	16	14	2	4	12	9	0
Grupa społ.-zaw. pracujący									
Kadra kier., inteligencja	7	31	26	16	4	0	4	9	0
Prac. umysł. niż. szczebla	21	39	9	9	0	4	8	2	3
Pracownicy fiz. - umysł.	33	26	5	8	5	3	12	4	3
Robotnicy wykwalifikowani	16	42	5	8	10	0	0	4	19
Robotnicy niewykwalifik.	14	36	0	9	6	0	41	0	6
Rolnicy	9	16	5	0	4	10	16	3	0
Pracujący na własny rach.	18	0	13	0	21	7	19	0	10
Bierni zawodowo									
Renciści	26	31	4	6	9	0	13	3	5
Emeryci	20	41	7	9	5	3	7	8	2
Uczniowie i studenci	22	21	5	7	16	3	15	14	0
Bezrobotni	7	24	5	2	9	7	9	2	7
Gospodynie domowe i inni	15	26	5	10	4	0	11	0	8
Pracuje w:									
inst. państw., publicznej	22	32	15	10	4	1	9	4	5
spółce właścicieli									
prywatnych i państwa	17	29	10	3	7	3	11	5	4
sekt. pryw. poza rolnict.	19	35	5	9	8	5	11	6	6
prywatnym gosp. rolnym	4	26	5	0	4	6	11	3	0
Dochody na jedną osobę									
Do 300 zł	11	30	3	6	10	3	10	4	4
301-500	19	27	6	5	10	0	19	3	3
501-900	18	35	7	7	3	4	12	4	5
901-1200	22	26	19	15	3	4	0	6	6
Powyżej 1200 zł	21	37	6	18	6	3	8	13	3
Ocena własnych war. mater.									
Złe	13	31	7	5	5	3	13	4	3
Średnie	21	29	6	9	7	3	11	6	6
Dobre	20	33	11	9	8	3	7	6	4
Udział w prakt. religijnych									
Kilka razy w tygodniu	25	32	6	4	10	1	9	7	2
Raz w tygodniu	17	32	5	6	7	2	11	4	4
1-2 razy w miesiącu	21	30	10	16	2	3	11	2	8
Kilka razy w roku	14	28	9	8	9	6	8	6	4
W ogóle nie uczestniczy	18	29	15	4	3	6	11	11	0
Poglądy polityczne									
Lewica	24	35	13	4	6	3	10	8	2
Centrum	13	24	10	12	7	5	9	5	8
Prawica	21	41	6	7	5	2	8	7	2
Trudno powiedzieć	17	24	3	5	9	2	16	2	3

(continued)

Tabela 3 (cd.). Uzasadnienia poglądu, że Polskę „nie w pełni” można uważać za zwycięzcę II wojny światowej **wśród badanych twierdzących, że Polska „nie w pełni” należy do zwycięzców.** 10 - Krytyczna ocena obecnej sytuacji; 11 - Inne

(%)

	10	11	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	9	11	9	364
Płeć				
Mełczyźni	8	9	8	158
Kobiety	9	12	11	206
Wiek				
18-24 lat	14	8	15	68
25-34	15	13	11	69
35-44	0	11	9	63
45-54	6	9	9	73
55-64	7	10	5	45
65 lat i więcej	12	15	4	46
Miejsce zamieszkania				
Wieś	11	7	12	114
Miasto do 20 tys.	11	21	4	43
20-100 tys.	6	9	7	68
101-500 tys.	10	12	8	88
501 tys.i więcej mieszk.	5	12	12	50
Wykształcenie				
Podstawowe	12	11	14	88
Zasadnicze zawodowe	9	12	9	88
Średnie	7	10	8	141
Wyższe	9	10	4	48
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	13	4	11	29
Prac.umysł.niż.szczebla	3	11	3	49
Pracownicy fiz.- umysł.	11	5	13	30
Robotnicy wykwalifikowani	17	8	3	24
Robotnicy niewykwalifik.	7	0	0	11
Rolnicy	11	25	5	19
Pracujący na własny rach.	10	52	0	9
Bierni zawodowo				
Renciści	8	11	7	29
Emeryci	6	12	4	69
Uczniowie i studenci	9	7	19	32
Bezrobotni	12	9	21	46
Gospodynie domowe i inni	5	15	22	18
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	4	7	7	62
spółce właścicieli prywatnych i państwa	19	13	5	32
sekt. pryw. poza rolnict.	13	10	5	63
prywatnym gosp. rolnym	11	25	9	19
Dochody na jedną osobę				
Do 300 zł	13	7	13	53
301-500	3	10	10	66
501-900	9	9	10	86
901-1200	3	13	6	32
Powyżej 1200 zł	14	3	3	34
Ocena własnych war. mater.				
Złe	11	16	8	110
Średnie	7	9	9	148
Dobre	9	8	12	105
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	14	15	10	45
Raz w tygodniu	11	11	9	177
1-2 razy w miesiącu	9	10	7	55
Kilka razy w roku	1	7	16	58
W ogóle nie uczestniczy	6	17	2	28
Poglądy polityczne				
Lewica	2	14	8	51
Centrum	7	14	7	116
Prawica	11	8	8	107
Trudno powiedzieć	13	10	14	91

Tabela 4. Uzasadnienia poglądu, że „trudno uważać Polskę za zwycięzcę II wojny światowej” **wśród badanych twierdzących, że Polska nie należy do zwycięzców.** 1 - „Druga okupacja”; 2 - „Niepożądany ustrój”; 3 - Ci, co przegrali, żyją lepiej; 4 - Ofiary, zniszczenia; 5 - Konsekwencje gospodarcze, odniesienie do dzisiejszej sytuacji Polski; 6 - Polska została oszukana; Jałta; 7 - Utrata ziem na wschodzie; 8 - Osiągnęliśmy za mało lub nic; 9 - Inni wnieśli większy wkład

(%)

	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Ogółem	43	7	8	14	14	9	3	10	5
Płeć									
Mężczyźni	44	8	11	7	15	7	2	9	6
Kobiety	41	7	3	26	12	12	5	11	4
Wiek									
18-24 lat	30	13	6	18	24	17	0	3	0
25-34	44	10	12	5	17	2	0	12	8
35-44	42	4	5	22	25	20	3	4	0
45-54	49	2	9	8	9	3	9	10	7
55-64	40	2	3	15	6	9	4	12	12
65 lat i więcej	45	15	9	25	3	12	0	15	3
Miejsce zamieszkania									
Wieś	36	6	6	16	15	9	0	13	8
Miasto do 20 tys.	41	4	14	10	9	10	8	22	0
20-100 tys.	62	10	4	15	7	5	8	7	6
101-500 tys.	42	11	9	6	15	4	0	8	0
501 tys.i więcej mieszk.	35	5	10	19	21	17	2	0	9
Wykształcenie									
Podstawowe	47	8	2	20	7	6	0	9	5
Zasadnicze zawodowe	43	4	11	8	14	3	0	6	10
Średnie	38	10	8	16	18	11	6	9	5
Wyższe	50	5	11	9	10	15	3	18	0
Grupa społ.-zaw. pracujący									
Kadra kier.,inteligencja	40	6	19	19	6	0	7	0	7
Prac.umysł.niż.szczebla	33	9	12	26	28	19	9	5	5
Pracownicy fiz.- umysł.	37	0	11	6	30	3	6	6	4
Robotnicy wykwalifikowani	44	3	5	4	19	7	8	12	11
Robotnicy niewykwalifik.	44	33	13	0	0	0	0	0	10
Rolnicy	51	0	11	23	26	0	0	0	0
Pracujący na własny rach.	75	10	0	16	5	10	0	0	0
Bierni zawodowo									
Renciści	61	9	0	10	0	13	0	13	12
Emeryci	38	9	6	22	5	12	0	21	4
Uczniowie i studenci	26	19	7	27	12	14	0	5	0
Bezrobotni	40	3	11	4	18	10	0	10	3
Gospodynie domowe i inni	50	0	0	0	0	0	0	19	0
Pracuje w:									
inst. państw., publicznej	42	4	11	17	27	10	10	15	3
spółce właścicieli									
prywatnych i państwa	60	0	12	0	12	10	7	0	0
sekt. pryw. poza rolnict.	37	10	8	15	16	5	4	2	11
prywatnym gosp. rolnym	56	0	10	10	24	0	0	0	0
Dochody na jedną osobę									
Do 300 zł	54	3	4	13	14	16	4	6	4
301-500	37	9	8	6	10	6	6	6	7
501-900	41	8	11	19	10	11	2	18	4
901-1200	46	10	4	11	22	5	0	14	3
Powyżej 1200 zł	37	10	11	22	10	20	5	0	6
Ocena własnych war. mater.									
Złe	39	7	7	12	13	7	1	15	4
Średnie	42	8	8	16	17	13	4	7	6
Dobre	49	7	9	14	11	6	4	4	8
Udział w prakt. religijnych									
Kilka razy w tygodniu	36	7	6	23	18	4	0	15	10
Raz w tygodniu	42	7	9	18	8	11	6	12	5
1-2 razy w miesiącu	32	3	6	13	16	16	3	11	4
Kilka razy w roku	53	13	11	7	15	4	0	3	3
W ogóle nie uczestniczy	49	7	4	0	28	3	0	8	9
Poglądy polityczne									
Lewica	23	7	21	19	11	5	0	14	5
Centrum	41	4	6	18	16	13	5	8	5
Prawica	48	10	9	10	13	11	4	9	4
Trudno powiedzieć	46	7	2	13	14	2	0	9	8

(continued)

Tabela 4. (cd.). Uzasadnienia poglądu, że „trudno uważać Polskę za zwycięzcę II wojny światowej” **wśród badanych twierdzących, że Polska nie należy do zwycięzców**

(%)

	Inne	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	6	5	236
Płeć			
Mężczyźni	6	3	150
Kobiety	6	7	86
Wiek			
18-24 lat	7	10	30
25-34	4	4	58
35-44	0	4	34
45-54	12	7	53
55-64	10	0	29
65 lat i więcej	3	3	34
Miejsce zamieszkania			
Wieś	3	8	68
Miasto do 20 tys.	0	4	29
20-100 tys.	2	2	43
101-500 tys.	16	2	49
501 tys.i więcej mieszk.	7	5	47
Wykształcenie			
Podstawowe	5	7	45
Zasadnicze zawodowe	5	5	56
Średnie	6	5	96
Wyższe	9	0	40
Grupa społ.-zaw. pracujący			
Kadra kier., inteligencja	15	0	17
Prac.umysł.niż.szczebła	0	5	23
Pracownicy fiz.- umysł.	5	4	20
Robotnicy wykwalifikowani	3	7	32
Robotnicy niewykwalifik.	0	0	6
Rolnicy	0	0	9
Pracujący na własny rach.	9	0	11
Bierni zawodowo			
Renciści	11	3	23
Emeryci	6	3	41
Uczniowie i studenci	0	14	15
Bezrobotni	10	3	32
Gospodynie domowe i inni	11	39	6
Pracuje w:			
inst. państw., publicznej	0	4	33
spółce właścicieli prywatnych i państwa	6	0	18
sekt. pryw. poza rolnict. prywatnym gosp. rolnym	8	5	61
prywatnym gosp. rolnym	0	10	10
Dochody na jedną osobę			
Do 300 zł	2	7	32
301-500	2	11	36
501-900	6	0	62
901-1200	10	5	23
Powyżej 1200 zł	0	0	23
Ocena własnych war. mater.			
Złe	9	7	93
Średnie	5	4	86
Dobre	4	3	57
Udział w prakt. religijnych			
Kilka razy w tygodniu	0	6	20
Raz w tygodniu	7	3	99
1-2 razy w miesiącu	6	12	42
Kilka razy w roku	8	2	47
W ogóle nie uczestniczy	4	4	27
Poglądy polityczne			
Lewica	3	5	27
Centrum	8	2	64
Prawica	6	5	98
Trudno powiedzieć	7	9	48